

ADVIES
VAN 12 APRIL 2016
OVER HET VOORONTWERP RUP
WINNING VAN OPPERVLAKTEDELFSTOFFEN ZAND- EN STEENGROEVE BALEGRO

INHOUD

I.	SITUERING	1
II.	ALGEMENE BEOORDELING	2
III.	DUUR VAN DE ONTGINNINGSACTIVITEITEN	2
IV.	BUFFERING EN NATUURVERBINDING	3
V.	IMPACT OP GRONDWATERTAFEL.....	4

I. SITUERING

1. SARO ontving op 18 februari 2016 een adviesvraag van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw over het voorontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) 'Winning van oppervlaktedelfstoffen Zand- en Steengroeve Balegro'. Met voorliggend advies, goedgekeurd door de raad op 12 april 2016 komt SARO tegemoet aan de vooropgestelde adviestermin van 60 dagen.

2. Het plangebied van 34 ha situeert zich op het grondgebied van de gemeente Oosterzele (Oost-Vlaanderen) en behoort tot de buitengebiedregio 'Vlaamse Ardennen'. Ten westen van het plangebied ligt de kern van Balegem, ten oosten loopt de N42. Zowel ten noorden als ten zuiden van het plangebied situeert zich een stuk natuurgebied.

Het plangebied is momenteel deels bestemd als ontginningsgebied met nabestemming agrarisch gebied en deels als landschappelijk waardevol agrarisch gebied. In het ontginningsgebied worden vulzand en Balegemse steen gewonnen. Een deel van deze ontginningsactiviteiten werd reeds afgerond, de nabestemming werd in het noorden van het plangebied al gedeeltelijk gerealiseerd.

3. Voorliggend voorontwerp RUP kadert in de mededeling aan de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 betreffende de 'Verzekering van de zandbevoorrading op middellange termijn'. Hiermee werd de noodzaak voor bijkomende ontginningsgebieden voor Vlaamse primaire zanden aangegeven. De precieze behoeften voor de komende 25 jaar zullen worden vastgelegd in een delfstoffennota 'Zand in Vlaanderen'. In afwachting daarvan werd evenwel beslist al sneller een initiatief te nemen voor een aantal ontginners die slechts over zeer minieme ontwikkelingsperspectieven beschikken. De Vlaamse Regering nam zodoende op 4 april 2014 de startbeslissing tot opmaak van een gewestelijk RUP voor onder meer het gebied 'Balegro' te Oosterzele.

Het voorontwerp RUP kadert tevens in de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos voor de regio 'Vlaamse Ardennen' en het daaraan gekoppelde uitvoeringsprogramma.

4. Het voorontwerp RUP laat een uitbreiding van de bestaande ontginning toe en voorziet daartoe in volgende elementen:

- Het zuidelijke deel van het plangebied is bestemd als ontginningsgebied voor de droge ontginning van zand en zandsteen tot maximaal 17 meter onder maaiveld. Bij de inrichting van het ontginningsgebied moeten maatregelen worden genomen om lawaaihinder naar de omgeving te beperken door de aanleg van tijdelijke geluidsbermen. Deze moeten als natuurverbinding worden ingericht en aangeplant met streekeigen plantmateriaal (art. 1.1).
- De ontginning wordt gefaseerd. In een eerste fase wordt een ruime zone ter hoogte van de huidige groeve verder ontgonnen (totaal 11,71 ha). In de twee daaropvolgende fasen worden uitbreiding in respectievelijk zuidelijke (4,04 ha) en zuidwestelijke richting (8,73 ha) voorzien (art. 1.2 en 1.3).
- Handelingen voor de verwerking van het opvulmateriaal moeten in een daarvoor

aangeduide zone gebeuren en dit slechts viermaal per jaar gedurende maximaal 5 werkdagen. Aan de oostelijke zijde van deze zone wordt een berm van 4 meter hoog aangelegd (art. 1.4).

- In de ontginningszones geldt de nabestemming 'agrarisch gebied' in functie van de beroepslandbouw. De nabestemming is onmiddellijk te realiseren na het afronden van elke ontginningsfase. Daarbij moet over de gehele oostelijke grens van het plangebied een houtkant worden aangelegd in streekeigen plantmateriaal. Handelingen in functie van de waterbeheerfunctie van het gebied zijn toegelaten (art. 1.5).
- De ontsluiting van de groeve wordt aangeduid in de richting van de N42 (art. 1.6).
- In het noorden van het plangebied geldt de bestemming 'agrarisch gebied' in functie van de beroepslandbouw. Handelingen in functie van de waterbeheerfunctie van het gebied zijn toegelaten (art. 2.1 en 2.2).

II. ALGEMENE BEOORDELING

5. De raad adviseert het voorontwerp RUP gunstig onder volgende twee voorwaarden:
- a. De inperking van het plangebied tot de zone die overeenstemt met de eerste en tweede ontginningsfase (zie deel III).
 - b. Het voorzien van een bufferzone rondom de ontginning die voldoende breed en hoog is om te voldoen aan de voorwaarden van visuele afscherming, geluidsafscherming en landschappelijke inpassing (zie deel IV).

De raad formuleert daarnaast nog een opmerking met betrekking tot de impact van de ontginningsactiviteiten op de grondwatertafel (zie deel V).

III. DUUR VAN DE ONTGINNINGSACTIVITEITEN

6. Het plan-MER maakt een berekening van het totaal nog te ontginnen volume en concludeert dat de ontginningsduur in de uit te breiden zones wordt geschat op ca. 58 jaar.¹ Het plan-MER geeft een fasering van de concrete termijnen waarbinnen de diverse ontginningsfasen gerealiseerd kunnen worden: de laatste ontginningsfase zal naar schatting ten vroegste in 2043 van start gaan.

Voorliggend voorontwerp RUP laat dus toe de ontginningsactiviteiten voor een zeer lange termijn verder te zetten. Zoals terecht wordt opgemerkt in het plan-MER *'is dit een zeer ruime tijdshorizon tot ver voorbij het jaar 2050 (de planhorizon van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen). Volgens het plan-MER rijst aldus de vraag of de uitbreiding van de ontginning niet kan beperkt worden tot zone 2 en zone 3. Tegen 2050 kunnen immers nieuwe technologieën bestaan (of recyclage-technieken) die het gebruik van grondstoffen als zand fors reduceren'*.²

De raad merkt aanvullend op dat deze termijnen ook ruimschoots de planhorizon overschrijden van de nog op te maken delfstoffennota 'Zand in Vlaanderen'. Deze delfstoffennota zal een precieze en onderbouwde behoefte aan zanden voor de komende 25 jaar moeten vastleggen. De raad kan akkoord gaan met een RUP dat - in afwachting van deze delfstoffennota - tegemoet komt aan de korte termijnnoten van de firma Balegro. Voorliggend plan houdt volgens de raad echter een te grote en langdurige voorafname in op de conclusies van de delfstoffennota. De raad vraagt daarom de uitbreiding te beperken tot de zone 2 en de zone 3. De raad dringt aan

¹ Plan-MER: pag. 80-81.

² Plan-MER: pag. 185.

op de opmaak van de delfstoffennota 'Zand in Vlaanderen'. In functie daarvan kan dan een beslissing worden genomen over de eventuele verdere uitbreiding van de ontginning in de andere ontginningszones.

Standpunt Voka

Voka wenst zone 4 wel in het plangebied op te nemen en meent dat er voldoende middelen zijn op projectniveau om uit te maken wat er later met zone 4 moet gebeuren. Zowel op niveau van het project-MER als bij de latere vergunningverlening houdt de overheid vinger aan de pols om de noodzaak te beoordelen voor verdere ontginning en dus het aansnijden van zone 4. Voka merkt ook op dat het project-MER (onthefving) in opmaak is en dat zone 4 daarbij niet werd opgenomen in de ontheffing. Voka ziet dan ook geen reden om zone 4 nu te schrappen uit het plangebied. Daarenboven zou het bedrijf, bij schrapping van zone 4, later verplicht worden opnieuw dezelfde procedures te doorlopen en opnieuw deze kosten te maken, niettegenstaande nu al de procedure correct werd doorlopen en alle noodzakelijke adviezen werden ingewonnen.

Tot slot merkt Voka op dat de exploitant zelf het initiatief heeft genomen voor de opmaak van een plan-MER juist omwille van de vaststelling dat het Vlaams Parlement op 13 oktober 2010 heeft beslist om de BOD's als planfiguur te schrappen en te vervangen door delfstoffennota's. Dergelijke delfstoffennota's zijn immers in tegenstelling tot de BOD's niet plan-MER-waardig waardoor alsnog een plan-MER moet worden opgemaakt.

7. Verder merkt de raad op dat de tijd die nodig is om de groeve na elke ontginningsfase op te vullen niet gekend is. De opvulling in functie van de nabestemming moet in principe zo snel mogelijk volgen op de ontginningsactiviteiten, maar is afhankelijk van de beschikbaarheid van geschikt opvulmateriaal. De stedenbouwkundige voorschriften formuleren geen tijdslimiet voor de opvulling van de groeven. De laatste ontginningsfase zal naar schatting ten vroegste in 2043 van start gaan waardoor de nabestemming hier slechts ten vroegste na 2072-2078 kan gerealiseerd worden. Verder merkt de raad op dat pas nadat de laatste ontginningszone is opgevuld de centraal gelegen zone voor de verwerking van het opvulmateriaal afgewerkt kan worden en hier de nabestemming kan worden gerealiseerd.

De raad stelt vast dat artikel 1.1 van de stedenbouwkundige voorschriften de opvulling met het oog op de realisatie van de nabestemming koppelt aan de inrichtingsstudie bij de vergunningsaanvraag: *'De inrichtingsstudie zal ten minste het volgende aantonen: de diepte van de ontginning, de fasering van de ontginning, rekening houdend met de artikels over de fasering, de gebiedsspecifieke functie van de buffer per ontginningsfase en de opvulling met het oog op de realisatie van de nabestemming. De fasering van de ontginning gebeurt met het oog op het beperken van de activiteiten in de tijd en het beperken van de impact op de omgeving en het zo snel mogelijk realiseren van de nabestemming agrarisch gebied.'* De raad stelt zich de vraag of dit volstaat om aan hoger geschetste problematiek tegemoet te komen.

IV. BUFFERING EN NATUURVERBINDING

8. De stedenbouwkundige voorschriften (art. 1.1) voorzien bij de inrichting van het ontginningsgebied in maatregelen *"om lawaaihinder naar de omgeving te beperken door het afschermen van de breekinstallatie en van de opslag van producten door het aanleggen van geluidsbermen of gelijkwaardige maatregelen. De afgegraven teelaarde die aan de oostelijke rand van de ontginning wordt gestapeld als berm, wordt als een tijdelijke natuurverbinding ingericht. De berm wordt aangeplant met streekeigen plantmateriaal, maar niet met bomen. Na de ontginning wordt deze tijdelijke berm en natuurverbinding opgeheven"*.

De raad vindt het positief dat de geluidsbermen als tijdelijke natuurverbindingen worden ingericht en aangeplant met streekeigen plantmateriaal. De raad merkt evenwel op dat deze

tijdelijke buffers niet op het grafisch plan werden aangeduid. Zodoende is het niet geheel duidelijk waar deze zich precies moeten situeren. Het is voor de raad tevens onduidelijk hoe breed en hoog de geluidsbermen moeten zijn. De breedte van de berm wordt niet in de stedenbouwkundige voorschriften vastgelegd. Voor de zone voor verwerking van het opvulmateriaal wordt wel verduidelijkt dat de berm een hoogte van maximaal vier meter heeft (art. 1.4). Het is onduidelijk of deze hoogtebepaling ook voor de bermen in de andere delen van het ontginningsgebied geldt.

De raad meent dat buffering niet alleen zinvol is ten behoeve van de twee woningen die zich op 100 meter ten oosten van het plangebied situeren. Ook ten westen van de groeve staan heel wat woningen. De raad vraagt daarom een bufferzone rondom het ontginningsgebied te voorzien en in de stedenbouwkundige voorschriften concrete bepalingen op te nemen inzake de gewenste breedte en hoogte van de buffer.

9. De stedenbouwkundige voorschriften (art. 1.5) voorzien bij de nabestemming als agrarisch gebied in de aanleg van houtkanten uit streekeigen plantmateriaal aan de oostelijke zijde van het plangebied. De raad wijst op het belang van deze houtkant in het kader van de provinciale natuurverbinding die in de buurt van de groeve werd aangeduid en vraagt om deze grafisch op het plan aan te duiden.
10. En tenslotte wijst de raad op de aanwezigheid van oeverwaluwen. Het plan-MER (pag. 201) wijst op de verwaarloosbare effecten inzake habitatverlies en rustverstoring van de oeverwaluwen. Dit evenwel mits behoud van de huidige werkwijze waarbij enkel ter hoogte van een bepaalde deelzone wordt ontgonnen en waarbij steeds voldoende broedgelegenheden en rustige zones voorhanden zijn.

V. IMPACT OP GRONDWATERTAFEL

11. De raad stelt - op basis van het plan-MER - vast dat een droge ontginning tot op 17 meter onder maaiveld een negatieve invloed heeft op de grondwaterkwantiteit. Het risico op verdroging laat zich voelen tot in de Vallei van de Molenbeek waar zich verschillende waardevolle natuurgebieden bevinden (o.a. waardevol beekbegeleidend bos). Bovendien zou de grondwaterbemaling ook een licht negatieve invloed hebben op de grondwaterwinning van het nabijgelegen bedrijf Primalof.³

De raad benadrukt dat het plan-MER er op aandringt ontginning tot 17m onder het maaiveld te vermijden of milderende maatregelen te nemen op planniveau. De raad vraagt verder te verduidelijken in de toelichtingsnota hoe hieraan is tegemoet gekomen.

Verder verwijst de raad ook naar de noodzakelijke maatregelen die op projectniveau moeten worden genomen met name het reïnfiltreren van het grondwater of het plaatsen van een waterkerend scherm.

12. De raad vindt het positief dat er in de stedenbouwkundige voorschriften bepalingen zijn opgenomen op vlak van waterbeheersing. Zo worden onder meer handelingen toegelaten die *“nodig of nuttig zijn voor het behoud en herstel van het waterbergend vermogen van rivier- en beekvalleien”*. Bovendien zijn de vermelde handelingen in functie van de nabestemming als agrarisch gebied (art. 1.5) *“slechts toegelaten voor zover ze verenigbaar zijn met de waterbeheerfunctie van het gebied en het waterbergend vermogen van rivier- en beekvalleien niet doen afnemen”*.

³ Plan-MER pag. 123: *‘Inzake de grondwaterkwantiteit wordt de voorkeur gegeven aan scenario 3 of scenario 1 daar deze beide slechts een licht significant negatief effect uitoefenen op de omgeving. Scenario 2 zal t.g.v. de diepte van de bemaling een groter negatief (tot -3) effect hebben op de waterstand in de groeve’.*

13. Aansluitend wijst de raad ook op de nood aan kwaliteitsvolle opvulling van de gronden. Een afwerking met materiaal met eenzelfde samenstelling kan er mee voor zorgen dat er zich geen blijvende effecten op de grondwaterkwantiteit zullen voordoen. Bovendien staat de kwaliteitsvolle opvulling ook in het teken van een kwalitatief hoogwaardige landbouw als nabestemming.

De raad vraagt aldus om na te gaan in hoeverre - analoog aan het voorontwerp RUP zandontginning Lochristi - volgende bepaling kan worden opgenomen in de stedenbouwkundige voorschriften: *“Het is niet toegelaten om teelaarde, die voorafgaand aan de zandontginning wordt afgegraven of zich in bermen bevindt of zich elders binnen het ontginningsgebied bevindt, van het terrein te verwijderen. Het verplaatsen, bewerken en stockeren van teelaarde in functie van het realiseren van de nabestemming of als tijdelijke buffer is toegelaten.”*